

HAKU – VANHEMPI KOULUTUSMUOTO KUIN ARVAATKAAN

Koiria on koulutettu ihmisten etsimiseen huomattavasti pidempään kuin ensi näkemältä uskotaankaan. Hugo Stranbergin kirjasta: ”Hundens uppfostran och dressyr” (1947, s. 129–144) löytyy maininta, jonka mukaan saksalaiset alkoivat vuoden 1890 tienoilla kiinnostua lääkintähuoltokoirien kouluttamisesta ja perustivat ennen pitkää yhdistyksen toimintaa varten. Yhdistyksen nimi oli Deutschen Verein für Sanitätshunde. Etsintäkoirien historia ulottuu kuitenkin vieläkin kauemmas. Luostarien munkit käyttivät S:t Bernhardinkoiria jo paljon ennen 1890 lukua, ihmisten etsimiseen lumivyöryistä.

Koska sotilaat yleensä olivat erittäin hyvin piiloutuneet vihollisilta, oli haavoittuneiden etsiminen miesvoimin valtavan työläs urakka. Olihan ihan mahdotonta miesvoimin tutkia joka pensas ja maankolo, varsinkin, jos oli pimeää tai maasto erittäin vaikeakulkuista. Koira oli näissä olosuhteissa tehokas apu erinomaisen kuulo- ja hajuaistinsa ansiosta. Lisäksi koira pystyi hakemaan nopeasti ja tehokkaasti suurenkin alueen. Tällaiseen etsintätööhön koulutettua koiraa kutsuttiin lääkintöhuoltokoiraksi.

Ruotsissa perustettiin 1906 yhdistys, joka vaali lääkintöhuoltokoirien koulutusta. Yhdistyksen nimi oli: Svenska föreningen för sanitetshundens användning. Toiminta hiipui kuitenkin vähitellen osittain etsintätööhön käytettyjen sopimattomien koirarotujen vuoksi sekä puutteellisen kiinnostuksen seurauksena. Ensimmäisen maailmansodan aikana koirien käyttö kuitenkin alkoi uudelleen ja osoittautui tehokkaaksi.

Sopivaksi koiraroduksi osoittautui saksanpaimenkoira ja joissain maissa käytettiin jopa dobermanpinseriä, airendalenterrieriä ja rottweileria. Tänä päivänä rottweiler on osoittautunut hyväksi hakukoiraksi, mutta eipä ihme sillä onhan sitä käytetty etsintätehtävissä jo vuosikymmeniä sitten.

Mielenkiintoista on myös se, että ilmaisutavat eivät noista ajoista ole juurikaan muuttuneet. Alkuun ajateltiin, että koiran pitää haukkua löytämäänsä ihmistä. Haukkumisilmaisu on helppo kouluttaa, mutta se osoittautui nopeasti huonoksi ilmaisutavaksi. Siinä ei ollut ajateltu taistelukentällä vallitsevia olosuhteita ja kun hankaluudet tulivat ilmi, tästä ilmaisutavasta luovuttiin nopeasti. Tilalle keksittiin toinen il-

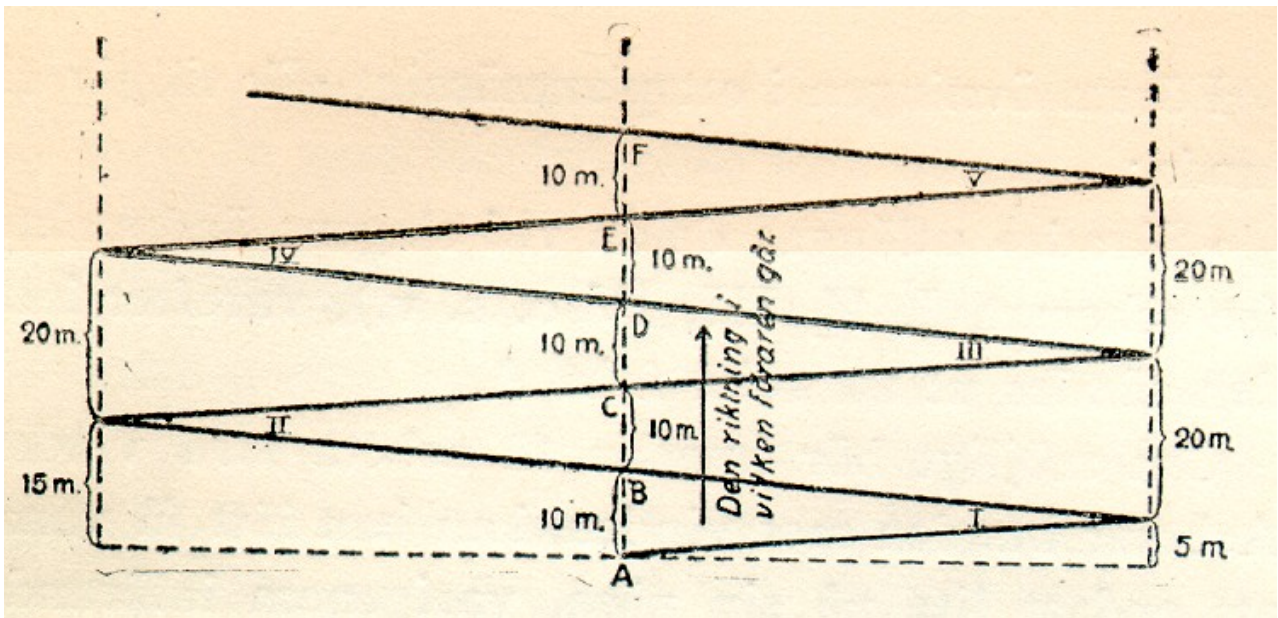
maisutapa. Siinä koiran tuli palata takaisin ohjaajansa luo heti, kun se oli löytänyt loukkaantuneen. Sen jälkeen ohjaaja kytki koiran ja koira vei ohjaajan haavoittuneen luokse. Tällainen äänetön toimintatapa osoittautui nopeasti ainoaksi oikeaksi tavaksi ilmaista haavoittunutta. Ilmaisutapaa on kuitenkin kehitelty aina vaan toimivammaksi.

Aluksi koira ilmaisi ns. tyhjällä ilmaisulla eli koira palasi loukkaantuneen luota ohjaajan luo ja yritti ilmein tai elein vakuuttaa ohjaajansa siitä, että loukkaantunut oli löytynyt. Metodi oli kuitenkin hankala, koska ohjaajat eivät aina osanneet lukea koiraansa ja koira turhautui nopeasti, kun se ei saanut mitään konkreettista mihin tarttua merkiksi onnistumisestaan. Koiran mieltymystä noutamiseen alettiin käyttää hyväksi ja koira opetettiin tuomaan merkiksi löytymisestä joku haavoittuneelle kuuluva esine. Tämäkään ei pidemmän päälle ollut hyvä ilmaisutapa, sillä aina ei haavoittuneen lähistöltä löytynyt sopivaa esinettä ohjaajalle vietäväksi. Se sai koiran ymmälleen ja tulokset saattoivat huonontua sen takia huomattavasti.

Ennen pitkää ilmaisua kehitettiin siten, että koiran pantaan kiinnitettiin noin 11–14 cm pitkä, 2–3 cm paksu, täytetty nahkapatukka eli siis ilmaisurulla. Kun koira löysi haavoittuneen, se otti rullan suuhunsa, juoksi ohjaajansa luokse ja vei sen jälkeen kytkettynä ohjaajansa haavoittuneen luokse. Nykyinen rullailmaisu oli kehitetty.

Moni on luullut, että rullailmaisu olisi uusi tapa ilmaista löytynyt ihminen, mutta itse asiassa se on jo yli sata vuotta vanha menetelmä. Samaten usein pidetään haukkumisilmaisu ainoana oikeana, mutta sotatilanteessa rullailmaisu osoittautui kaikkein parhaimmaksi ilmaisutavaksi. Molemmat ilmaisut puolustavat tänä päivänä paikkaansa ja tieto taito näiden ilmaisutapojen kouluttamiseen on hyvä säilyttää jatkossakin.

Koira koulutettiin jo tuolloin etsimään osoitettu alue risteillen ohjaajan käskyjen mukaan. Rullan tuonti opetettiin ensin ihan tavallisen noudon tapaan ja yhdistettiin sen jälkeen etsintätöyökentelyyn. Lähtökäskynä etsimiseen käytettiin käskyä ”sök-sårad” (etsi-haavoittunut). Koiran piti ilmaista vain istuvat tai makaavat ihmiset. Se ei saanut kiinnittää huomiota sei-

soviin tai käveleviin ihmisiin eikä se saanut ilmaista etsintäalueella olevia esineitä. Haukkuminen etsimisen aikana oli ehdottomasti kielletty. Aluksi maalimies laittoi irrallisen ilmaisurullan aivan viereensä ja ohjaaja lähetti koiran noutamaan sen käskyllä ”sök-sårad-apport” (etsi-haavoittunut-tuo). Jos koira ei huomannut irtorullaa, auttoi maalimies koiraa, taputtamalla maata rullan vieressä, jotta koira huomaisi rullan. Eli eipä ole juurikaan koulutusmenetelmät muuttuneet noista ajoista vaan tätä samaahan tehdään yhä tänäkin päivänä.

Alkuun koiran annettiin kantaa suussaan rulla takaisin maalimiehelle, sillä tällä tavoin pystyttiin välttämään se virhe, että koira alkaisi haukkua kesken vientimatkan. Myöhemmin koira ei enää saanut pitää rullaa suussaan muutoin kuin silloin, kun se toi sitä ohjaajalle.

Etsintämatka ohjaajasta ulotettiin vähitellen 60 metriin. Ennen pitkää koiran tuli pystyä hakemaan alue ohjaajan käsimerkkien mukaan siten, että etsintäalue haravoitiin risteilemällä läpikotaisin. Koira siis etsi aina ohjaajan vasemman ja oikean puolen, edeten molemmilla puolilla suoraan noin 60 metriä ohjaajasta (katso kuva 1).

Koska seisovat ihmiset eivät olleet haavoittuneita, ei heitä saanut ilmaista. Se opetettiin niin, että istuvien ja makaavien ihmisten vierestä löytyi aina irtorulla, mutta seisovan ihmisen luota sitä ei löytynyt. Lisäksi seisova ihminen sanoi koiralle vihaisesti ”hyi”, jos se tuli hänen luokseen. Ohjaaja kehotti heti koiraa uudelleen etsimään ja osoitti kädellään makaavan ihmisen suuntaan. Tarvittaessa ohjaaja vei koiran etsitävän henkilön luokse.

Aluksi harjoiteltiin aina saman henkilön kanssa, mutta kun koira hallitsi tehtävän, opetettiin se ilmaisemaan myös tuntemattomat ihmiset. Koiran täytyi myös aina etsiä reipasta vauhtia ylläpitäen. Jos koira laiskotteli, sitä hoptettiin sanomalla ”hopp-hopp” ja juostiin sen mukana jonkin matkaa samalla, kun se lähetettiin etsimään.

Eli alkuun harjoiteltiin aina irtorullilla. Kun koira sitten oli oppinut etsimisen ja osasi tuoda rullan maalimiehen vierestä, alettiin sille laittaa kiintorulla kaulapantaan. Maalimies auttoi koiraa ottamaan oman rullansa ja ohjaaja antoi samalla hetkellä, kun koira otti rullan, käskyn ”fatta” (tartu kiinni). Heti kun koira oppi ottamaan rullan itse, luovuttiin käskystä. Jos koira otti rullan suuhunsa jossain muualla kuin maalimiehen luona, sanottiin sille välittömästi ”hyi”. Rullaa ei tietenkään saanut pudottaa ennen kuin koira oli ohjaajan luona. Jos koira pudotti rullan, sille sanottiin ”fatta” ja koiran piti sitten tarttua rullaan uudelleen.

Risteily oli tietysti erittäin tärkeää. Koiran tuli edetä suoraan osoitettuun suuntaan. Ohjaaja auttoi koiraa käsittämään oikean suunnan juoksemalla lähetyksessä sen mukana jonkin matkaa. Etsintäpistojen tuli olla 60 metriä syviä ja niitä tehtiin 20 metrin välein aina puolelleen eli ohjaaja lähetti koiran etsimään, käveli kymmenen metriä, vastaanotti koiran pistolta ja lähetti sen toiselle puolelle, käveli 10 metriä ja niin edelleen (katso kuva 1). Alueelle laitettiin ihmisiä kävelemään ja koiran täytyi osata ohittaa nämä kävelijät ilmaisematta tai häiriintymättä niistä. Itsestään selvää oli ettei koira saa häiriintyä laukauksista tai muusta hälinästä.

Kuten edellä olevasta käy ilmi on haku-koiria koulutettu nykyisin menetelmin jo vuosisata sitten, joten mistään uudesta jutusta ei ole kysymys. Aikaa myöten koulutusmenetelmät ovat hioutuneet ja parantuneet, mutta perusajatus on yhä sama kuin ennen.

Hakukoulutus Suomessa

Kun aloitin koiran kouluttamisen hakuun, ei Suomessa ollut vielä kovinkaan paljon tämän lajin harrastajia. Harrastajat olivat pääasiassa suojeluihmisiä saksanpaimenkoiriensa kanssa. Rullailmaisuus oli erittäin harvinainen ja sitä pidettiin yleensä huonona ilmaisutapana. Hakukoulutushan on tullut Suomeen Ruotsista niin kuin moni muukin asia ennen vanhaan ja nykyään. Markku Örn oli aikanaan erittäin tunnettu saksanpaimenkoiraharrastaja ja pitkälti hänen ansiostaan rullailmaisuus hyväksyttiin ilmaisuvaihtoehdoksi myös meillä. Markku kirjoitti Palveluskoirat lehteen artikkeleita hausta ja rullailmaisuudesta ja osaltaan vaikutti tiedon leviämiseen. Markun koira ”Rekku” (rekisterikirjanimen olen jo autuaasti unohtanut), voitti Suomen Mestaruuksia ja oli rullakoirona kova pala silloisille suojelumiehille, jotka pitivät ainoana oikeana ilmaisutapana haukkumisilmaisua.

Muistan harrastukseni alkuajoilta, joskus 80 luvun alkupuolelta, kuinka makasin pelosta jäykkänä jossain kuusen alla, kun kuuluisa suojelukoira haukkui raivokasta haukkuaan kuonokarvat korvalehteäni hipoen. Siihen aikaan evästettiin maalimiehet aina niin, että älä sitten liikahda tippaakaan tai muuten sinun käy huonosti. Ja totuuden nimissä täytyy sanoa, ettei tehnyt edes mieli kokeilla mitä tapahtuu, jos liikauttaa itseään vaikka vain vähänkin. Toista on tänä päivänä, kun aggressiivinen hakukoira on suuri harvinaisuus ja yleensä maalimies hukutetaan iloiseen nuolemistervehdykseen ja ylenpalttiseen iloitsemiseen. Harvoin enää nykyään tarvitsee maalimiehen koiraa pelätä ja joskus tuntuukin hiukan kaukaa haetulalta se, että kun koira kokeissa iloisesti nuuskien koskee maalimiestä, rapisevat ilmaisupisteet. Onkohan unohdettu miksi koskeminen ylipäättään aikanaan oli niin suuri juttu?

Ostin ensimmäisen rottweilerini vuonna 1978 ja aloitin sen kanssa jäljiltä niin kuin monesti aloittelijoiden tapana on. Tämä narttu Amira ”Milla”, sai aikanaan pennut ja näistä pennuista minulle tuli palautuksena puolitoista-

vuotiaana takaisin Mustan Magian Matilda eli ”Tilkku”.

Millan kanssa tutustuin hakuun raunioiden kautta, mutta siellä silloin käytössä olleet menetelmät eivät oikein sopineet rottweilerin koulutukseen. Koiran opetus aloitettiin sillä, että se laitettiin puuhun kiinni ja maalimies tuli risun kanssa hännäämään koiraa. Milla oli perusrauhallinen rottweiler, josta ei saanut aggressiivisuutta esiin millään keinoin. Näin ollen se vain väisteli risunheiluttajaa eikä todellakaan innostunut hänestä. Opetin sitten ihan itse keksimälläni tavalla koiraa menemään ihmisten perään eli käytin rottweilerin ahneutta hyväksi. Maalimiehelle makkaraa ja sitten piiloon. No sillä konstin etsiminen alkoi sujua, mutta koska en osannut kouluttaa haukkumista tuli taas eteen ongelmia.

Raunioilla ei kelvannut mikään muu ilmaisutapa kuin haukkuminen. Ohjeeksi annettiin, että ammu koiraa kuminauhalla kuonoon. Tai vielä parempi, että joku vieras ampuu. No, sehän ei tietenkään toiminut, vaan koira ajatteli lähinnä, että ikävä ihminen, minä kyllä poistun paikalta. Eikä puhettakaan haukusta. No senkin sitten opetin itsekseni makkaran avulla ja johan rupesi toimimaan. Milla loukkasi valitettavasti koipensa eli ristisiteet menivät poikki takajalan polvesta ja sen koulutus oli pakko lopettaa siihen. Silloiset leikkausmenetelmät kun eivät olleet niin hyviä kuin nykyään, joutui koira enenaikaiselle eläkkeelle. Onneksi sain takaisin Tilkun ja pääsin jatkamaan sen kanssa koulutushommia.

Tilkku oli puolitoistavuotiaana, minulle takaisin tullessaan, täysin vailla käytöstapoja. Se pissasi lattialle, kun tuli hätä eikä osannut yhtään mitään. Oli mielenkiintoista alkaa kouluttaa sen ikäistä täysin kouluttamatonta koiraa. Nopeasti huomasin ettei siitä ole jäljelle sen vilkkauden vuoksi ja päätin kokeilla sen kanssa hakukoulutusta. Aloitin raunioilla, mutta nopeasti siirryin harjoittelemaan ihan pelkkää haku-

Siihen aikaan, kun aloitin haun harjoittelun ei saatavilla ollut juurikaan tietoa asiasta. Saksanpaimenkoiria koulutettiin siten, että niille opetettiin risteily erikseen aukealla kentällä ja etsiminen ja ilmaisuus sitten, kun risteily oli kunnossa. Eli risteilyä opetettiin niin, että ohjaaja käski koiraa käskyllä ”eteen” etenemään haluamansa matkan, jonka jälkeen huudettiin ”tänne”. Sitten sama toiselle puolelle jne. No jokainen rottweilerin omistaja arvaa ettei rott-

weiler moiseen älyttömyyteen suostu. Aikani sitä yritettyäni päätelin, että täytyy olla ole-massa jokin muukin keino, mutta mikä, siinäpä ongelma.

Kuten tuossa aikaisemmin kerroin opetettiin koira ilmaisemaan aggressiivisuuden kautta. Kun koira metsässä tuli maalimiehen luokse, maalimies uhkasi koiraa, jotta sai sen haukkumaan. Jos sattui käymään niin ikävästi, että koira yritti käydä kiinni maalimiehen oli maalimiehellä varalta mukana tukeva keppi, jolla mojavutettiin surutta hyökkäävää koiraa jopa keskelle kalloa. Sillä tavalla koira oppi haukkumaan niin ettei se purrut maalimestä. No jälleen uusi ongelma, sillä eihän kukaan täysjärkinen kouluttaja kouluta rottweileria tuolla tavoin. Sen kanssa kun pitää pystyä elämäänkin. Ei muuta kuin makkarat peliin niin johan alkoi homma sujua. Suurin ongelma oli kuitenkin se, ettei oikein itsekään tiennyt mitä sitten oikeastaan pitäisi tehdä, jotta koirasta tulisi hakukoira.

Minulle onnenpotku oli se, että menin rottweilerleirille Tammelaan. Silloin ei hakukoulutus kuulunut leirin ohjelmaan, mutta koska meitä halukkaita harjoittelijoita oli kuitenkin muutama, saimme kuin saimmekin aikamme maristua kouluttajan, joka alkoi vetää meille koulutusta. Valitettavasti kouluttajamme keinot eivät oikein sopineet koirillemme ja jouduimme oikein tosissamme miettimään miten saisimme hyödyllistä hakukoulutusta. Leirille oli yhtenä osallistujana tullut Ruotsista asti Leevi Jussiniemi perheineen. Hän oli myös tullut hakemaan oppia hakukoulutukseen. Onneksi Leevi aikaansaavana miehenä otti ohjat käsiinsä ja alkoi opettaa meitä. Ja se oli käännekohta koko hakukoulutuksen historiassa Suomessa – näin uskallan väittää. Leevi jakoi pihistelemättä tietotaitoaan ja imimme kuin sienet kaiken hänen kertomansa. Koirat alkoivat toimia, niiden motivaatio kasvoi kasvamisestaan ja koirat olivat iloisia sekä innokkaita. Oli löytynyt oikea menetelmä rottweilerin kouluttamiseen. Sain Leeviltä aikanaan ruotsinkielisen version Hakukoira-kirjasta ja lukuisat olivat ne tunnit, jotka tuon kirjan parissa vietin. Tavasini kirjaa ja yritin saada selvää mitä ruotsalaiset olivat kirjoittaneet. Luin kirjan varmaan kymmeniä kertoja, yhä uudelleen läpi ja aina sieltä löytyi uutta ajateltavaa ja sovellettavaa koulutuksiin. Pidimme koulutusryhmäni kanssa useina vuosina viikon kestäviä leirejä, jonne kutsuimme Leevin kouluttajaksi. Leevi saapui kerta toisensa jälkeen ja

todella teki töitä, jotta koiramme oppisivat hyviksi hakukoiriksi.

Harjoitteluryhmääni ei aluksi ollut tulijoita, sillä kummallinen koulutustapa herätti vastustusta ja hilpeyttä. Meitä kutsuttiinkin alkuaikoina viittomakoululaisiksi, kun niin ahkerasti viitoimme, aina harjoitusta aloittaessamme, koiralle etsintäsuuntia. Ryhmä koostui sellaisista henkilöistä, jotka olivat eräänlaisia sen ajan ”luusereita”. Eli koira ei pelannut kisoissa, se ei innostunut etsimisestä jne. Kun otimme nämä ”uudet” menetelmät käyttöön, alkoivat koirat toimia. Ne oppivat risteilemään vauhdikkaasti, noudattivat etsintäkäskeyä, ilmaisivat innokkaasti ja ylipäätään tuloksia alkoi tulla hiljalleen. Kun kaiken lisäksi pohdimme joukolla näiden ongelmakoirien aivoituksia, opimme koko treeniporukka valtavan paljon koiran ajatusmaailmasta ja siitä miten ne näkevät meidän niille esittämät asiat.

Makkaraa kului valtavat määrät, risut taas joutivat nurkkaan. Vähitellen alkoi hahmottua erilaisia eri roduille kuuluvia erityispiirteitä. Rottweilerit ovat keskimääräistä ahneempia makkaran perään ja ovat yleensä valmiit tekemään mitä tahansa ruuan eteen. Ne liikkuvat hyvin ja itsenäisesti, suuri ongelma onkin niiden hallinnassa pitäminen. Laiskoja rottweilereita ei enää nykyään haussa juuri tapaa, vaan ne ovat jo vähän liiankin vauhdikkaita sen kustannuksella, etteivät aina ajattele mitä tekevät, puhumattakaan siitä, että pysyisivät ohjaajan hallinnassa.

Vähitellen Hakukoira-kirjassa esitelty koulutusmenetelmä levisi ympäri maata ja kun oli löytynyt tehokas tapa kouluttaa koira, alkoi kilpailijoiden määrä lisääntyä. Siihen aikaan, kun aloittelin Tilkun kanssa kilpailemista oli kilpailuissa aina reilusti tilaa. Normaali osallistujamäärä oli 3–4 kilpailijaa per koe. Yleensä aina, jos onnistui saamaan tuloksen, pääsi myös palkinnoille. Tänä päivänä kilpailijoita on jo niin paljon, ettei kokeisiin meinaa päästä ollenkaan. Koirien taso on tänä päivänä jo niin korkea, että voittaakseen täytyy saada hyvä tulos, varsinkin, jos kyseessä on arvokisa. Esim. kun vuonna 1987 osallistuin Tilkun kanssa SM-kisoihin, sijoituimme neljänneksi, vaikka Tilkku löysikin vain kaksi maalimestä. Sellainen tuskin tänä päivänä enää onnistuisi. Tuo oli muuten sikäli harmittava kisa, että koskaan aikaisemmin ei Tilkku ollut jättänyt yhtään maalimestä metsään. Muistan hyvin kuinka tuona vuonna 1987 odottaessani vuoroa SM-radon

suoritukseen, minua ja koiraani haukuttiin aivan avoimesti toisten kilpailijoiden taholta. Pahimmat mollaajat olivat silloisia suojeluguruja, mutta kyllä se pilkka sattuikin lopulta omaan nilkkaan, kun uusin menetelmin koulutettu koirani voitti kaikki pahimmat mollaajansa. Nykyään kilpailuissa on paljon mukavampi tunnelma ja odotusalueella on suorastaan jopa aika leppoisa, jännityksestä huolimatta.

Hakukoira-kirjan koulutusmenetelmä sopii hyvin valtaosalle koirista, mutta valitettavasti siinäkin on omat heikkoutensa, jotka vuosien varrella ovat tulleet ilmi. Moni vilkas, energinen ja taistelutahtoinen koira lämpenee liikaa kaikista peräänjuoksu ym. kiihotusharjoituksista, jolloin koiran ohjaaminen on hankalaa. Koira on todella vaikea saada noudattamaan ohjaajan ohjasta ja, kun sitten joudutaan kovin ottein palauttamaan koira ”ruotuun”, sen luottamus ohjaajaan heikkenee. Tämä luottamuspuola vaikuttaa negatiivisesti moneen muuhun pikku yksityiskohtaan harjoituksissa ja oravanpyörä on valmis. Moni yrittää välttää tottelemattomuusongelmaa siten, ettei juuri käske koira. Koira saa etsiä omapäisesti melkein mistä se itse haluaa ja näin jää valitettavasti suuria alueita tarkastamatta eikä ohjaaja enää tiedä mistä koira on etsinyt ja mistä taas ei. Haku ei enää vastaakaan alkuperäistä tarkoitustaan, jossa ohjaaja johtaa tilaisuutta ja koira on hänen apuvälineensä, jonka avulla alue haravoidaan systemaattisesti läpikotaisin. Tähän ongelmaan on löytynyt apua ns. ”tuuli-ilmaisu” menetelmästä.

Sven Järverud on kehittänyt tämän tuuli-ilmaisu menetelmän, jossa koira opetetaan etsimään rauhallisemmin ja määrätietoisemmin ihmistä kuin Hakukoira-kirjan esittelemässä menetelmässä. Järverudin menetelmässä koira ei käy niin ”kuumana” ja sen takia sitä on helpompi ohjata sen menettämättä toimintakykyään ohjaamisen seurauksena. Koira käyttää paremmin hajuaistiaan, kun se ei koskaan näe kenenkään juoksevan alueella vaan alusta alkaen oppii paikantamaan ihmiset hajun perusteella.

Kiinnostuin tästä menetelmästä ja päätin kokeilla sitä ensin oman koirani kanssa ennenkuin alan markkinoida sitä muille koiranohjaajille. Mitä pidemmälle harjoitukset etenivät sitä vakuuttuneemmaksi tulin siitä, että tämä menetelmä on erittäin käyttökelpoinen varsinkin ns. kuumakalle koirille. Oma, tällä menetelmällä, koulutettu koirani risteili tehokkaasti, samaa vauhtia ylläpitäen, alusta loppuun asti. Se ei aloittanut etsimistä ns. ”sata lasissa” vaan eteni

rauhallisesti, mutta silti erittäin tehokkaasti. Hakukoira-kirjan menetelmän mukaan opetetut koirat yleensä juoksevat ensimmäiset sata metriä miljoonaa, sitten ne alkavat väsyä ja seuraavat sata metriä ne työskentelevät kohtuullisella tempolla ja yleensä tuon parin sadan metrin pätkän jälkeen ne ovat fyysisesti ja henkisesti aivan loppu, jolloin viimeinen sata metriä on yhtä tuskaa. Sen takia näillä koirilla on oltava keskitasoa huomattavasti parempi kunto, jotta ne jaksaisivat juosta etsintäalueen loppuun. Lisäksi väsynyt koira ilmaisee yleensä huonosti, joka sitten näkyy pistesaldossa.

Tuuli-ilmaisuusmenetelmällä koulutettu koira liikkuu rauhallisemmin heti alusta alkaen ja sen takia se jaksaa paremmin loppuun asti, polttamatta itseään loppuun jo alkumetreillä. Nyt on kuitenkin tärkeää muistaa se millainen koira on koulutettavana. Jos koira on perusluonteeltaan vähän laiska, on oikea koulutusmenetelmä sille todennäköisesti Hakukoira-kirjassa kuvattu menetelmä. Jos koira on taas todella energinen ja vilkas, on tuuli-ilmaisuusmenetelmä parempi vaihtoehto. Yleisin virhe, joka tuuli-ilmaisuusmenetelmän koulutuksessa esiintyy on se, että koiralta yritetään vaatia innostumista pelkän hajun perään lähtemiseen, kun sillä on vielä puutteellinen kiinnostus maalimieheen. Ihan ensimmäiseksi on rakennettava hyvä motivaatio maalimieheen ja vasta sitten aloitetaan tuuli-ilmaisuharjoittelu. Yleensä tämä unohtuu ja sitten ihmetellään, kun koira ei innostu etsimisestä. Tästä aiheesta voisi kirjoittaa enemmänkin, mutta tässä yhteydessä siihen ei ole mahdollisuutta.

Jotta hakuharrastajat menisivät vieläkin enemmän sekaisin, kerron vielä yhdestä uudesta harjoittelutavasta, jonka Inki Sjösten on kehittänyt. Hänhän on kirjoittanut myös Hakukoira-kirjan, johon edellä on viitattu useasti. Inki on parannellut koulutusmenetelmäänsä ja kehittänyt ns. mielikuvaharjoittelun. Hänen vihkosensa, jossa kuvataan miten hakua koulutetaan mielikuvamenetelmällä on suomennettu ja sitä myy ainakin Palveluskoiraliitto. Vihkosen nimi on: ”Haku – kouluttaminen palveluskoirakokeisiin tai koiran aktivoimiseksi”.

Menetelmän punainen lanka on se, että alkuharjoituksissa ohjaaja vie koiran kanssa maalimiehen piiloon, jonka jälkeen ohjaaja palaa koiran kanssa keskilinjalle. Koira lähetetään maalimiehen luokse. Koiran on helppo edetä sinne, koska se tietää tarkkaan missä maalimies on eli sillä on mielikuva asiasta. Kun maalimies

laitetaan piiloon, sanotaan koiralle virityssana esim. ”piilo”. Sitten keskilinjalla toistetaan sana ”piilo”, jolloin koiralle tulee mielikuva siitä kuinka maalimies kömpi piiloon kaikkien ihaniiden palkkioiden kanssa. Kun koira selvästi ajattelee piiloa ja haluaa sinne, annetaan sille ”jalkojen käynnistys käsky”, joka voi olla esim. ”etsi”. Tässä idea lyhykäisyydessään. Jokainen voi tilata vihkosen ja lukea siitä tarkemmin mistä on kyse.

Tulevaisuus

Parantuneet koulutusmenetelmät ja valinnanvaran lisääntyminen ovat lisänneet hakuharrastusta valtavassa määrin. Monet eritotuiset koirat kilpailevat menestyksekkäästi haussa ja saavuttavat hienoja tuloksia onnistuneiden harjoitusten ansiosta. Ennen saksanpaimenkoirat olivat parhaimmat hakukoirat ja muista roduista ei juuri ollut niille vastusta. Tänä päivänä saksanpaimenkoira ei enää hallitse tätä erikoisalaa vaan rottweilerit, suursnautserit ja malinoisit ovat vallanneet palkintosijat. Bordercollie valloittaa myös yhä enemmän alaa ja siinä onkin vahva haastaja muille perinteisimmille hakukoiraroduille. Rottweiler säilyttää todennäköisesti hyvän asemansa taitavana hakukoirana, kunhan vaan harrastajat paneutuvat suuremmalla vakavuudella koiran ohjattavuuteen. Kilpailu on kovaa ja yhä paremmin koulutettuja koiria ilmestyy kilpakentille. Ennen pitkää sellaisella koiralla ei enää pärjää, joka toimii liian itsenäisesti eikä pysy ohjaajan hallinnassa, vaikka kuinka kaikki maalimiehet löytyisivätkin. Joten se mihin tulevaisuudessa täytyy erityisesti kiinnittää huomiota on se, että koirat menevät sinne minne käsketään, pysyvät osoitetulla alueella ja tulevat kutsusta tai ilman takaisin, kun ovat osoitetun alueen tutkineet.

Kun vielä tuomarikoulutus saadaan laadukkaammaksi, niin eiköhän se yhteinen linja ala löytyä myös tuomareiden taholla. Valitettavan usein kilpailijat menettävät pisteitä epäolennaisista asioista ja varsinaiset tärkeät asiat sitten jäävät vaille huomiota. Eli vähemmän sellaista turhanpäiväistä tottelevaisuutta kuin esim., että koira ei saisi edes iloisuuttaan tervehtiä maalimiestä ja enemmän keskittymistä olennaiseen, eli siihen, että koira on ohjaajan hallinnassa etsiessään, se kuuntelee ohjaajan käskyjä, hakee osoitetut alueet ja tulee, kun sitä kutsutaan.

Aika näyttää mihin suuntaan haku kehittyy. Sata vuotta sitten kehitellyt koulutusmenetel-

mät pitävät kuitenkin yhä vielä pintansa. Mielienkiintoista nähdä mitä tulevaisuus tuo tullessaan.

Päivi Nietosvaara
(teksti kirjoitettu vuonna 2000)

Kirjallisuutta:

Järverud – Klinteberg-Järverud (2002) **Din Hund Söker**. GTC Print AB, Luleå, ISBN 91-631-2788-1. 176 s.

Most (1956) **Abrichtung des Hundes**. Gersbach & Sohn Verlag GmbH Braunschweig. s. 175–178.

Sjösten (1994) **Hakukoira**. Suomen Palveluskoiraliitto, Espoo. SASApaino, Salo. ISBN 952-90-5343-6. 64 s.

Sjösten (1999) **Haku – Kouluttaminen palveluskoirakokeisiin tai koiran aktivoimiseksi**. Suomen Palveluskoiraliitto, Espoo. 31 s.

Strandberg (1947) **Hundens uppforstran och dressyr**. Wahlström & Widstarn, A/B Gustaf Lindströms Boktryckeri, Stocholm. s. 134–144.